

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 41 / SEGONA ÈPOCA / JUNY DE 1998

**Consell Insular
de Mallorca**

Núm 41

Segona Època, juny de 1998

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma
Tel.: 971 76 07 62
Fax: 971 76 19 52

Portada: **Bernat Crespí**

Maquetació
i impressió: Gràfiques Son Espanyolet

Dipòsit Legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

FUNDACIÓ LES MINYONES: SEGUINT EL DISCURS DE LA REALITAT

Aina Ferrà i Fluxà,
Directora

1.- INTRODUCCIÓ

Les Minyones és la institució benèfica més antiga de Mallorca: des de fa cinc-cents quinze (515) anys es dedica a atendre la infància desemparada. Malauradament, d'aquest 515 anys només n'hi ha tres-cents de força documentats dels quals encara no s'ha enllestit cap guia escrita que pugui oferir als interessats una perspectiva completa del seu procés històric, pedagògic i social.

És evident que amb l'espai de què disposam no és possible de fer a consciència aquest itinerari; a tot estirar intentaré de fer una aproximació, una primera ullada general a tanta història i a tanta vida.

Sens dubte, el fet cabdal d'aquesta llarga història és que l'objectiu pel qual foren fundades dissortadament encara perviu. Com fa mig mil·lenni, a Mallorca -per molt que pontifiquin les estadístiques que parlen de molta riquesa- continua havent-hi infants desemparats. Han canviat, això sí, les causes que generen aquest desemparament: al 1998 els infants que acull Les Minyones són orfes per una mort més terrible, si cal, que la desaparició dels progenitors: la mort per la droga, pel consumisme, per l'egoisme.

De totes maneres, el fet decisiu en la perllongació en el temps de Les Minyones és que ha sabut canviar -sempre dins les seves coordenades de senzillesa i silenciosa tasca al servei dels més desvalguts- quan així ho han demanat el temps i la història. Es passà de ser un centre només per a nines a ser mixt; d'atendre només infants surats a acollir-los des del bres; d'un plantejament massiu a un tractament individualitzat; d'un model de dura beneficència a uns posicionaments de justícia i llibertat; d'una filosofia de bona solució a una consciència plena de suplència puntual i momentània; d'un edifici singular i aïllat a unes cases normals. Tot aquest procés dut a terme gradualment per Les Minyones suposen uns canvis qualificables perfectament de radicals.

En aquest article, per tant, s'intentarà fer un vol rasant sobre les dades històriques bàsiques de Les Minyones, una ullada al seu present i una succinta entrellucada al futur més immediat.

2.- DADES HISTÒRIQUES ESSENCIALS

- 1483 Es funda a Ciutat un asil per a nines òrfenes al Carrer de la Capelleria, l'actual carrer del Sindicat. Aleshores, la raó fonamental per acollir les

- nines desemparades era purament moral: evitar que caiguessin en el pecat que havien comès les dones penedides de la Casa de Pietat.
- 1629 El Canonge Penitenciari de la Seu de Mallorca, Mn. Bartomeu Llull, es fa càrrec d'aquest asil tot donant-li una nova empenta i un nou edifici al costat de l'Església de l'Esperit Sant, al carrer de la Birreteria.
- Ni que sigui de passada, cal fer una petita returada per recordar Mn. Bartomeu Llull, una de les persones més rellevants del segle XVIII mallorquí i alhora menys conegut per la majoria de mallorquins. Doctor en teologia, fou delegat per la Sala Capitular de la Seu de Mallorca per representar-la davant la Santa Seu. A més, també fou Procurador de la canonització del Beat Ramon Llull. El Papa Pau Vè el nomenà Canonge Penitenciari de la Seu de Mallorca, càrrec que jurà l'11 d'agost de 1608. El 1635 fundà el Col·legi Lul·lià Nostra Sra. de la Sapiència.
- 1828 El bisbe de Mallorca Antoni Pérez de Hírias dota Les Minyones d'uns estatuts, a través dels quals s'augmenta la Junta Rectora amb dos regidors de l'Ajuntament de Palma. En aquests estatuts hi podem entreveure els fonaments pedagògics d'aquell temps, almenys per a l'Església de Mallorca: disciplina, obediència i feina.
- 1893 El bisbe de Mallorca Jacint M. Cervera i Cervera signa uns nous estatuts que són els que perviuen actualment. S'incorpora la figura del metge i de la mestra, professional imprescindible per dur a terme un nou repte marcat pel bisbe Cervera: que les nines asilades sàpiguen llegir i adquireixin uns principis bàsics d'il·lustració. Tanmateix, però, la "costura" segueix ocupant gran part de l'horari.
- 1902 El bisbe de Mallorca Pere J. Campins i Barceló lliura la direcció de Les Minyones a la Congregació de les Germanes de la Caritat i de sant Vicenç de Paül, que hores d'ara encara la dirigeixen. Dia 3 de març de 1903 es comunica el decret episcopal d'aquest encàrrec i des de llavors, fa 95 anys, no s'ha fet cap altre tipus de conveni entre la Congregació i la Institució Les Minyones.
- 1929 Degut a una reforma urbanística, Les Minyones deixen la casa del carrer de la Birreteria i passen a ocupar el gran edifici de la plaça de les Drassanes.
- 1982 Es deixa aquest casal de les Drassanes i la Institució Les Minyones es divideix en tres cases.
- 1985 Es decideix de convertir Les Minyones en centre mixt, alhora que es reafirma amb el Govern Balear el conveni com a Entitat Col·laboradora.
- 1988 El grup de La Vileta, un dels tres centres de la Fundació, a petició de la Delegació de Menors de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, decideix de convertir-se en centre d'acollida d'infants de 0 a 15 anys. Per primera vegada en la història de Les Minyones s'atenia a infants de bres.

3.- ELS ÒRGANS RECTORS: LA JUNTA I ELS CANVIS D'ORIENTACIÓ

En el desenvolupament històric de Les Minyones, la Junta d'Administració i Govern ha jugat un paper molt important. En els capítols I i II dels estatuts del bisbe Cervera, aquesta Junta havia de complir una tasca d'administració,

control i govern, a més de *"admitir las niñas que hayan de ingresar como asiladas y hacer cumplir puntualmente todo lo que se manda y ordena en estos Estatutos en el modo y forma que se expresará"*.

Des del 1629, any en què, com hem vist, Mn. Bartomeu Lull es fa càrrec de l'asil primigeni nascut el 1483, han format la Junta dos canonges de la Seu i dos regidors de l'Ajuntament de Palma. Dels dos canonges, un ha de ser el Penitenciari, en memòria de Mn. Lull.

Tot s'ha de dir, però: amb el temps, la tasca administrativa i gestora de la Junta es va anar esvaint tot convertint-se en una mena de patronat. Una de les raons que expliquen aquest distanciament dels quefers quotidians dels infants acollits per part dels membres de la Junta és que la descàrrega de treball i coordinació genral que la mateixa Junta féu sobre les Germanes de la Caritat. Una altra raó la podem trobar en el fet que els càrrecs de president i secretari són vitalicis. Fins al 1981, any en què el bisbe Teodor Úbeda nomena directament el president, el mecanisme de successió és molt senzill i automàtic: a la mort d'un dels eclesiàstics li succeeix qui pren el relleu en el càrrec eclesial. Essent així, l'encarcament que s'arribava a patir era, gairebé, inacceptable.

Finalment, també contribuï a l'allunyament progressiu de la realitat asilada per part de la Junta el fet que els càrrecs es donaven per ofici i mai per vocació, coneixements tècnics o d'eficàcia.

Això no obstant, en el període 1962-1981 la Junta reprèn el protagonisme i presenta un dinamisme singular del la mà del seu president, Mn. Bartomeu Torres i Gost. Sens dubte, la vida, el ritme, la participació i el compromís que infongué Mn. Torres a la Junta constituï una experiència prou positiva. En el fons, però, intentà de ressuscitar un model de beneficència i un paternalisme no només estantissos aleshores sinó contraproductius cara a la integració d'uns infants abandonats. I precisament això provocà una greu crisi entre la Junta i la Congregació, crisi que s'acabà tot provocant canvis radicals en la Fundació Minyones.

Un canvi, tanmateix, gens sobtat sinó fruit d'un llarg, reflexiu i dolorós procés; un procés pacient, silenciós, on cada passa era una conquesta i on cada consecució es pagava amb dosis altes de dubtes.

Els primers inicis de crítica i autocrítica els trobam, si fa no fa, l'any 1971 en què, encara que en veu baixa, es posen en entredit tant l'adequació del local -de la plaça de les Drassanes- la manca de personal, la manca de sensibilitat de part de la Junta, etc. A part d'això, s'incidia en un aspecte capital: les nines tenien poc contacte amb la societat; el règim d'internament que se seguia no era gens formatiu de cara a la responsabilitat personal de l'infant.

No obstant, fou el 1976 quan es definiren obertament els camps de lluita i els protagonistes de la batalla: en una reunió de la Junta es fa palès l'enfrontament entre les Germanes de la Caritat i el president d'aquella Junta. El maig de 1977, el Vicari General de la diòcesi de Mallorca, assabentat d'aquelles fortes discrepàncies, encarrega un estudi sobre la situació del centre de Les Minyones a un psicòleg. I en aquest estudi es deixa clar que, aleshores, Les Minyones responia a una concepció absolutament benèfica quant al tractament dels infants amb problemes. La voluminositat del centre, l'amuntegament de les nines, etc., segons aquest estudi, feien impossible un treball seriós amb els infants.

D'altra banda, el mateix Vicari General, el 1978 també elabora un informe sociològic la conclusió del qual deixa clara la urgent necessitat de la redac-

ció d'uns nous Estatuts que donin una renovada fesomia al centre i també un edifici adequat per a la Institució. Finalment, conclou que ha arribat el moment de trobar nous camins que facin possible l'adequació del centre a les necessitats socials d'aquells moments.

El canvi de Les Minyones, impulsat per les Germanes de la Caritat, s'engendrà internament propiciat, però, per l'actitud de renovació de l'Església de Mallorca vers el camp de la justícia, acollida i ajuda a la marginació social. Dins aquell moviment renovador, Les Minyones decideixen de fer el gran canvi, essent les primeres de totes les institucions públiques i privades dedicades a l'atenció dels menors a donar una passa definitiva vers un canvi radical.

Hores d'ara la Junta manté unes excel·lents relacions amb la Congregació però amb molt poca incidència en el dia a dia.

4.- BREU ANÀLISI HISTÒRICA DEL 1902 AL DIA D'AVUI

4.1. Les nines asilades

El llibre de registre comença amb l'arribada de les Germanes de la Caritat el 1902. Fins al dia d'avui han passat per Les Minyones més de 2.000 infants. Com a dada anecdòtica, el 1902 ingressaren 10 nines, de les quals 8 havien perdut el pare i 2 la mare.

Vers l'any 1950 en les fitxes d'aquest registre es deixa de consignar la data de la mort del pare i/o de la mare, la qual cosa significa que a partir d'aquests anys les nines de Les Minyones no són, només, òrfenes.

El 1951 s'inicien les relacions amb el Tribunal -o Protecció- de Menors.

Fins al 1957 el ritme d'entrades es mantingué entre els 12 i els 18 ingressos per any. Els anys 60, però, les entrades es disparen fins a arribar a la massificació. Observem, per això, aquestes dades:

ANY	NINES ACOLLIDES
1932	46
1940	49
1955	53
1957	75
1958	90
1960	92
1962	103
1965	94
1966	120
1968	121
1973	115
1978	90

Aquesta massificació motivà i precipità, certament, la gran reforma dels anys 80. En aquests anys d'amuntegament, Junta i Comunitat religiosa opta-

ren per un model de beneficència que, fonamentat en el més ben intencionat i voluntariós paternalisme, perseguia suplir totalment l'absència d'una família condreta i d'un ambient normal. Donada aquesta filosofia no és estrany que s'allargàs el temps d'estada fins als límits de les possibilitats, tot passant per damunt els reglamentats 7 anys que assenyalaven els estatuts del bisbe Cervera.

Una dada, no obstant, també és molt significativa: el 80% de les entrades d'aquests anys provenen del Tribunal o de Protecció de Menors.

4.2. Motius d'ingrés

A partir dels anys 80 en el llibre de registre es consigna el motiu concret d'entrada a Les Minyones. Observant aquestes causes hom hi troba un autèntic catàleg de la marginació social. Sovintegen, per exemple: pare sense feina; pares separats amb un dels cònjuges alcohòlic; immigrants separats i sense recursos econòmics; un dels pares empresonat; abandonament de la mare; maltractaments del pare; drogoaddicció dels pares; desajustament familiar, ...

El panorama, per tant, no pot ser més decebedor. No deixa de ser cruel que els infants, els éssers més vulnerables, acabin sempre pagant els plats romputs pels seus progenitors o responsables. I ho seria encara més, cruel, si a l'hora d'intentar donar-los una mà -a les criatures- no partíssim de la realitat concreta i personalíssima de l'infant. Durant massa temps hem posat benes damunt les nafres profundes mentre la infecció seguia el seu curs carn endins. Sort en tenim que, ara mateix, organismes mundials i altres ONG,s intenten que tots prenguem consciència de la més gran de les marginacions: els patiments i les morts dels infants per desídia, imperícia, maltractament o abandonament de qui n'ha de tenir cura.

4.3. Anys d'estada

Al llarg del temps en què les Germanes de la Caritat són al capdavant de Les Minyones, es palesen tres posicionaments, quant el temps d'estada, conseqüència, tanmateix, de tres filosofies:

1. Del començament fins a la massificació dels anys 60 obeeixen a una pedagogia d'internat. El punt de mira no és l'infant, sinó la institució amb el seu reglament, limitacions i servei puntual. Així, s'entén que els set anys estatutaris, amb poquíssimes excepcions, fossin el límit màxim d'estada.

2. Durant la massificació dels seixanta fins a l'entrada dels setanta, marcats com hem vist per un triomfal i irreal paternalisme, la providència ho envaïa tot, aïllant les nines del seu entorn natural per tal de "recrear" la seva naturalesa. Així s'explica que l'ideal d'aquells anys fos allargar tot el temps possible la protecció, ultrapassant, si calia, el límit dels 7 anys.

3. La filosofia actual és la de partir de la més crua realitat, seva i nostra. La seva és una història concreta que l'infant haurà d'acceptar i superar; la nostra, la institucional, és que som, simplement, un mal menor, una suplència malauradament necessària que ha de durar just el temps que calgui per cercar, temptejar i arriscar una sortida.

4.4. Motius de la sortida

Per malaltia. Al començament se'n va una nina malalta de cada vuit. Donada la situació sanitària de començaments de segle i la misèria de la família que recobrava l'infant, "malaltia" sona a punt i final, gairebé a mort.

A partir de 1910 aquest motiu va remeterent. No és que millorassin les condicions generals de la sanitat, sinó que s'incorpora un examen mèdic a les condicions d'ingrés.

És curiós que entre 1850 nines estudiades només es doni una defunció a Les Minyones. Era una nina que tenia 11 anys i que hi havia ingressat quan en tenia 9. Morí el 7 d'agost de 1905.

Per expulsió. Les expulsions revelen un drama de marginació i desgràcia difícilment igualable: és quasi impossible fer un esbós del calvari d'una criatura que davant els estímuls de "reforma" o "reconducció" no respon o respon de forma tan contrària a tot intent de redreçament que acaba feta fora, tornada a la misèria d'on provenia.

Al llarg dels anys les expulsions són relativament freqüents: almenys dues o tres per any. A vegades, l'expulsió es convertia en traspàs, en un canvi de centre entès com un càstig. Per exemple, quan Les Minyones comencen a treballar amb Protecció de Menors, l'expressió "devuelta al Tribunal" és molt corrent.

Per formar part del "servei domèstic". En un percentatge bastant alt, moltes nines asilades acabaven per fer de criades. L'expressió "pasa a servir" es repeteix amb moltíssima freqüència. En el registre, també s'hi consigna el nom de la senyora que rep la criatura, com si el títol de noblesa -si en tenia- fos la garantia que el futur de la minyona restava solucionat. La sortida per aquest motiu es produïa normalment entre els 15 i els 17 anys.

Per adopció. És molt significatiu que fins pràcticament els anys 70 no es produeixin més que dues adopcions: una el 1948 i l'altra l'any següent, 1949. Una nina tenia 11 anys l'altra 17. Ambdues eren òrfenes de pare i mare, i havien arribat de la península.

Per matrimoni o noviciat. Com s'ha repetit, dels 50 als 80 l'ideal de Les Minyones era protegir les nines el més temps possible. Per aquest motiu s'organitzà en el mateix edifici i portat per les mateixes monges, una petita residència que no feia res més que perllongar l'ombra protectora de la Institució fins que trobassin un lloc segur dins la societat. I dels "llocs" segurs, per a la mentalitat dels dirigents d'aquell temps, només n'hi havia dos: el matrimoni o, com hem vist, una "casa de senyors".

Que passassin a fer el noviciat n'hi ha constància de tres, els anys 1941, 1943 i 1945. Que es casassin, moltes, tot i que guanyin per golejada les "criades".

4.5. L'arribada dels "minyons"

L'any 1985 Les Minyones deixen de ser un centre per a nines i passen a convertir-se en centre mixt. La passa era transcendental i també inimaginable no només pels dirigents del segle passat, sinó també pels dirigents de la dècada dels 70. El pas es féu en un clima de gran naturalitat i discreció: la Delegació de Menors va fer la proposta, l'equip educatiu l'estudià, comunicà el que pensava a la Junta que acceptà finalment la proposta. Així, com qui no diu res, queia un tabú de segles.

Els primers tretze "minyons" contribuïren de manera decisiva a la normalització de Les Minyones tot obligant l'equip pedagògic a adaptar-se als nous plantejaments i a noves praxis.

4.6. L'entrada dels bressos

El 1989 Les Minyones tingueren per primer cop en la seva llarga història un bres. Tenir esment d'un nounat o d'un nin de menys de tres anys suposa un canvi radi-

cal no només quant al plantejament pedagògic de l'equip, sinó també pel que fa al desenvolupament de la vida pràctica de la casa i de les persones que la viuen.

Aquesta mena de trastorn qualificable de "pràctic", també es dona a nivell afectiu: no és el mateix tenir esment, amb tota la tendresa del món, d'un infant que corre pel jardí, que dormir un nadó en braços.

5.- SITUACIÓ ACTUAL

Abans de res cal dir -enc que s'hi insisteixi força- que la marginació més profunda, més decebedora i més patètica és la dels infants. Si la marginació es mesura pel grau d'indefensió i desemparament, l'infant, quan se'l margina, ocupa el darrer escaló de la marginació. Rep, de part de la societat, el rebuig i l'agressivitat a l'escola, al carrer i dins ca seva mateix.

Probablement, el tret més significatiu de la infància marginada és l'opacitat vers la resta de població. Es tracta d'una marginació amagada, gairebé secreta i muda, que surt ben poc als mitjans de comunicació -llevat de casos molt particulars- contràriament al tractament periodístic que es dona habitualment als drogodependents, als presos o als alcohòlics, sota el pretext, entre d'altres, de la inseguretat ciutadana.

Cal comentar, també, un contrasentit molt greu, quant a això: mentre les institucions del bé social, públiques i privades, es desvetllen per ajudar els marginats adults, creant centres, fent fortes campanyes de prevenció, etc., un gran silenci espès amaga descurosament els fills d'aquests marginats. Per això, s'imposa lluitar perquè el bé de l'infant estigui per sobre de les estructures d'unes lleis fetes pels i per als adults i, sobretot, sobre l'egoisme d'uns pares que utilitzen vergonyosament els seus propis fills.

Així i tot, a nivell legal, l'infant, després de segles de desemparament absolut, es troba més reconegut i protegit que mai. L'ONU, per exemple, aprovà el 20 de novembre de 1989 el text sobre els drets de l'infant. A l'Estat espanyol cal destacar la Llei Orgànica 1/1996, de Protecció Jurídica del Menor. I tota la legislació incideix en el mateix punt essencial: la infància té uns drets que no es poden trepitjar ni ignorar, sobretot, per part de les entitats públiques que tenen l'obligació d'assegurar una atenció alternativa a la infància marginada. Un esment especial que es dispensarà en el medi ètnic, religiós, cultural i lingüístic de cada infant en particular.

Tanmateix, però, no tot són flors i violes: la realitat, a voltes, se'n fa trons de les disposicions legals i dicta les seves evidències implacables. De bracet amb aquests avanços, també hi ha reculades, si més no empitjoraments, que cal acarar amb valentia i sense cap escrúpol.

A Les Minyones ens hem trobat casos d'infants desnodrits, maltractats i abandonats de tota mà. Infants que acaben de fer els tres anys i que ja saben què és dormir damunt un portal, passar la nit voltat de droga, alcohol o prostitució. I probablement els altres centres d'acollida de menors podran fer repertoris semblants.

5.1. Nombre d'acollits

Habitualment tenim 30 acollits. En haver fet l'opció de ser centre de recepció d'infants de 0 a 13 anys, i essent l'únic centre col·laborador que ho fa, hem de conservar sempre un cert nombre de places d'emergència.

5.2. Lloc de naixement i edat dels acollits

Tots han nascut a Ciutat, detall que va més enllà de la simple coincidència. És un factor indicatiu, tot i que no definitiu, que la gran i profunda marginació d'on provenen se situa al voltant dels grans nuclis urbans que, alhora, concentren grans quantitats d'immigrants.

Quant a l'edat, en tenim de tota la gamma que va dels 0 als 13 anys: des de dues nines nounades fins a una altra de 13. La mitjana d'edat, de tota manera, se situa entre els 4 i els 6 anys.

5.3. La família dels acollits

La majoria procedeixen de famílies amb més d'un fill. D'aquest fet no es pot deduir que els pares han tingut l'eima de no posar més misèria al món. L'explicació és molt més simple i més dramàtica: no han tingut més de dos fills perquè la seva vida de parella està feta benes per la droga o la presó, l'atur crònic, la prostitució... que els aboca a situacions límit constants on l'únic que importa és la supervivència al preu que sigui.

I en aquest punt és on més han canviat Les Minyones, tant que ha suposat una espècie de trencament històric. L'òrfena de família pobre amb problemes temporals i puntuals que no trencaven els lligams afectius ha estat substituïda per un infant destrossat, despulat, afamegat d'afecte i mancat de qualsevol lligam familiar. Malauradament el ritme de deteriorament és mil vegades més ràpid i fort que el ritme de recerca valenta i atrevida de solucions per als fills d'aquestes màquines de destrucció humana com són l'atur, la droga, la delinqüència, ...

5.4. Temps d'internament actual

La nostra intenció és que el període de suplència que regim -pràcticament d'emergència- duri el mínim temps possible, just el que calgui per orientar de bell nou el camí de l'infant.

De totes maneres, el que ha de marcar el temps d'estada és el projecte que es faci de cada infant d'acord amb els seus problemes i circumstàncies. El que no pot ser és deixar passar el temps fins que sobrevegui la cronificació. L'experiència ens demostra que com més temps s'està institucionalitzat, més augmenta l'agressivitat i la inquietud del menor, instal·lant-se en el seu caràcter actituds perjudicials per a la seva salut psíquica i per a l'adaptació en un ambient normal.

5.5. Procedència

Avui per avui, els infants ens arriben des del Servei de Menors de la CAIB que, segons la Llei 8/1997, de 18 de desembre, passa a ser responsabilitat del Consell Insular de Mallorca a partir de dia 1 de gener d'enguany.

Feta la proposta de custòdia i estudiades les nostres disponibilitats, sempre que materialment podem, la nostra resposta és afirmativa.

5.6. Motius d'ingrés i baixes

Tots, pràcticament, tenen un motiu comú: impossibilitat -molts de cops dramàtica i traumatitzant- de seguir vivint dins el seu ambient familiar.

La consciència que la marginació social és una roda que esclafa els més febles i que els marginats es converteixen en fàbriques de nous marginats, cobra relleu quan hom repassa els motius pels quals un infantó de menys de cinc anys arriba a Les Minyones.

Cada cop més, volem lligar l'entrada i la sortida, és a dir: si d'una banda no posam condicions d'atenció a les dificultats i circumstàncies concretes i particulars que puguin presentar els nins o nines que acollim, sí insistim a les Institucions perquè elaborin un projecte de futur que a aquest infant.

I quant a això, algun cop hem pensat que, mirant en benefici de les criatures i a comptes de deixondir l'ensopiment dels organismes oficials, ens hauríem de negar a rebre infants sense que abans no s'hagi elaborat aquest projecte de sortida.

5.7. Situació d'altres germans

L'estadística, en aquest punt, és tan espectacular com esgarrifosa: el 85% dels infants acollits actualment a Les Minyones hi tenen germans igualment acollits. Aquest fet ens ha portat a tenir ben clares dues evidències:

1ª.- La lògica de no separar els germans s'ha convertit per a tots els qui treballam en la marginació infantil en un principi inamovible. I

2ª.- La manca d'afectes per via vertical es pot suplir fomentant i cuidant molt les vies horitzontals. Intentar "salvar" els germans junts és salvar, d'entrada, una font de tendresa i una expressió natural de família.

5.8. Conducta escolar i resultats

Cal titllar-la de bona, almenys mil vegades millor que la que haurien d'observar si actuassin d'acord amb els traumes que pateixen. Així i tot, la dificultat que més es repeteix, tant a la casa com a l'escola, és la distracció, l'enlairament que, en el fons, no és res més que un recer, un aixopluc gairebé inconscient per a una situació personal aclaparadora.

6.- OBJECTIUS I FINALITATS DE LES MINYONES

El gran factor que va fer possible el gran canvi orientatiu de Les Minyones va ser ideològic, és a dir, llevar el protagonisme a la Institució i cedir-lo tot sencer a l'infant per convertint-lo en el centre de les atencions i en el punt de mira de les determinacions. De fet, quan deixàrem el gran casal de la plaça de les Drassanes ens proposàrem unes fites socials i pedagògiques ben determinades. Si no haguéssim tengut ben clares aquestes pautes de canvi haguéssim caigut, probablement, en la fàcil i aparent temptació de construir un edifici nou només per a la Congregació. I fent-ho així només haguéssim passat de les "velles" a les "noves" Minyones.

La dinàmica del canvi, molt més profund, com deim que una simple mudança d'estatge, venia pel camí de la desmassificació, de la normalització personal, del contacte amb la pròpia situació familiar i de la integració dins la vida quotidiana.

Les directrius per les quals ens regim els tres grups que formam Les Minyones contenen el bessó d'un veritable projecte pedagògic. El nostre desig és poder arribar a què els infants amb els quals compartim la nostra vida i dels quals ens sentim responsables com a educadors -mai com a suplents d'una família- aconseguixin fer un progressiu creixement integral vers una maduresa afectiva, cultural, cívica, humana i també cristiana. Els camins per aconseguir aquest objectiu són:

a) Obertura, entesa com a acollida, formació i educació. Volem partir de la seva realitat; volem ajudar a augmentar la seva qualitat de vida i el seu benestar físic, psíquic i social tal com defineix l'OMS el veritable concepte de salut.

b) Formació: volem que els infants puguin créixer en la consciència de tot allò que és just i noble, partint sempre de la seva pròpia classe i de la seva singular atenció.

c) Educació: volem que l'educació capaci de tal forma els infants que arribin a desenvolupar-se de manera digna i coratjosa, bé de cara a ells mateixos, bé de cara a tot allò que la societat actual els exigirà quant al treball, la lluita per sobreviure, l'oci o la cultura, per tal d'evitar que es vegin abocats a una major marginació.

d) Integració: els infants s'han d'integrar al barri on viuen com un infant més, anant a l'escola on van els seus veïns i als mateixos llocs d'esplai. I volem que sigui així perquè estam plenament convençudes que l'educació només és possible a través d'un coneixement directe i profund del propi entorn. Integració vol dir, en la nostra pràctica pedagògica, individualització com a contraposició a massificació. Vol dir, també, tractar cada infant segons les seves demandes d'afecte i reconeixement dels seus valors personals.

e) Contacte familiar. Entenem que l'educació i la integració no seran possibles si no es fan d'acord amb l'escola, la societat i, sobretot, amb la família. El contacte que iniciam amb les famílies dels acollits en el moment de l'admissió del menor, el continuam de forma regular per poder compartir i contrastar comportaments, reaccions, ... que poden revelar conflictes familiars.

f) Solidaritat: fent-nos ressò de tota la problemàtica marginal: aprofundint en les causes que porten els infants a la marginació. Facilitant i possibilitant als infants hàbits positius que afavoreixin la convivència i la humanització, tot relacionant-nos amb els altres centres i sotmetent-nos a una disciplina d'estudi, d'anàlisi i de renovació constant.

g) Justícia: sense ella, els nostres projectes podrien caure en un maternalisme revestit de ropatges purament tècnics. I volem lluitar per la justícia a través de dos vessants: 1) Des de dins, tot imposant-nos un tractament sense cap diferència entre nosaltres i els infants, i 2) cap a fora, empenyent els responsables del bé comú, els representants del Poble a què responguin dignament, prompte i adequada a tota persona desemparada, bé siguin vells, folls, infants, aturats, drogodependents, ...

h) Protecció especial, tot atenent integralment els infants a nivell personal, afectiu, mèdic, escolar, social, etc., sempre amb un marís càlid i humà.

De tots aquests camins el més difícil, sens dubte, és el treball amb les famílies. D'un any a l'altre, el seu deteriorament experimenta un augment trist i desesperant. Tant que des de la nostra impotència pensam que el millor que podem fer per als infants és lluitar perquè puguin recomençar de bell nou la seva vida pràcticament des de zero, refent les seves nafres en una altra família diferent a la seva biològica.

7.- FILOSOFIA DE L'ACTUACIÓ I PROJECTE SOCIOEDUCATIU

Cal insistir en què la filosofia de l'actuació de Les Minyones va més enllà d'una simple ideologia per endinsar-se en una manera concreta d'entendre la realitat i de fer un veritable compromís de canvi radical.

Partint de diferents indrets i per diverses dreceres, les antigues i les noves institucions de menors ens hem trobat caminant cap a les mateixes metes:

a) Desmassificació. Només és possible treballar personalment, humanament i dignament en petits grups, uns grups que miram de mantenir entre els vuit i els dotze infants.

b) Normalització. Que es manifesta tant en la marxa normal de la casa com a l'escola.

c) Contacte permanent amb la realitat. Desclassar els infants equival a desarrelar-los. Així, la mare sempre ho serà i ca seva també, per humil i pobra que sigui.

d) Lliberació del sentit d'asil. S'intenta que els pisos o les cases siguin com la resta dels habitatges de Ciutat; que les maneres de vestir i actuar siguin semblants a les dels altres infants de la seva edat.

Resumint, som molt conscients que som, com ja s'ha dit, la suplència d'una mancança familiar i afectiva que, per desgràcia, marcarà els infants per tota la seva vida. Per això, procuram que aquesta època de suplència duri el manco possible i que l'infant retorni a un ambient estable i definitiu tan aviat com sigui possible.

Tanmateix no som més que un mal menor, una ajuda puntual per a un moment trist i delicat en la vida d'un infant que voldríem que trobàs els seu propi camí.

7.1. Organització pedagògica

7.1.1. Els grups.

Les Minyones, com s'ha dit, funcionen repartides en tres grups que habiten cases distintes, amb un màxim de deu infants per grup, que són mixtos i de diverses edats. Un dels tres atén infants de 0 a 13 anys, mentre que els altres dos ho fan a partir dels 3. En rebre una petició d'acolliment tenim en compte dos factors determinants: l'edat i la convivència dels germans.

7.1.2. L'escola.

Els menors van a l'escola més propera a la casa de Les Minyones on visquin, llevat dels casos especials que en requereixin alguna d'integració.

7.1.3. Horaris de la casa.

Se segueix el ritme normal de qualsevol família nombrosa. Els caps de setmana tots els qui conserven algun lligam familiar se'n van amb ell del capvespre del divendres al capvespre del diumenge següent. Els que no, queden a casa on s'intenta distreure'ls el més possible bé sigui amb sortides, jocs, etc.

7.1.4. Relacions familiars.

Com ha quedat dit en l'apartat anterior, si tenen algun lligam familiar van amb ell els caps de setmana a més de les vacances de Nadal i Pasqua. Aquesta manera d'implicar les famílies creim que és la millor perquè prenguin consciència de l'existència de l'infant i perquè si no poden o no volen tenir-lo i atendre'l es decideixin a admetre altres solucions. Donada la profunda marginació social dels pares dels nostres nins no els forçam massa a què tinguin cura de la roba i pertinences dels seus fills, tot i que hi insistim a les bones. Treballar amb les famílies, habitualment, no només és difícil, sinó gairebé impossible.

7.1.5. Atencions especials.

Partint de la màxima normalització possible dels infants ens ha semblat adient d'acudir per a les atencions especials als serveis públics. Pensam que talment ho farien els seus pares si poguessin exercir de tals. En aquest sentit, cal destacar la bona acollida dels professionals de la xarxa pública de

salut. Sempre que ha estat possible hem intentat que algun membre de la família de l'infant participàs en les consultes, tant ordinàries com especials.

7.1.6. Vacances d'estiu i dates extraordinàries.

Els mesos de juliol i agost, les tres cases -o els tres grups- ens reunim a la casa que la Institució té a la Colònia de sant Pere d'Artà. Allí procuram fer una mena de campament d'estiu on l'esplai i la convivència tenen un protagonisme especial. D'altra banda, al llarg del curs celebrem les festes que celebren les altres famílies: aniversaris, onomàstiques, Reis... tot hi afegint-hi el comiat dels infants per als que s'ha aconseguit un camí de sortida.

7.2. Projecte socioeducatiu

7.2.1. Finalitat

A través de la relació quotidiana es pretén que els menors protagonistes de l'acció educativa evolucionin i, mitjançant l'anàlisi del conflicte personal i familiar, superin situacions que els han obstaculitzat la vida familiar i l'adaptació al medi social. Gràcies al desenvolupament d'un Pla d'Intervenció Personalitzat (PIP)-que veurem més endavant- s'analitzen els factors causants dels desajustaments a fi de col·laborar amb la família en la reparació i reordenament dels seus conflictes.

7.2.2. Capacitat i règim

30 places distribuïdes en 3 grups. Règim residencial, tot l'any.

Funció - Atenció integral als menors, inclòs l'allotjament, manutenció, vestuari i atenció sanitària.

- Atenció permanent del menor que li permeti un desenvolupament harmònic de les seves facultats psíquiques i físiques.
- Suport personal que, partint de l'anàlisi del conflicte personal i familiar, ajudi a superar les circumstàncies que han provocat el desajustament familiar.
- Assistència professional per al descobriment de les possibilitats intel·lectuals del menor i afavorir el desenvolupament integral de la personalitat.
- Educació en la participació i la col·laboració com a factors afavoridors del procés de socialització i adaptació social.
- Tractament educatiu intensiu del menor i la seva família tendint a la reinserció familiar.
- En el cas de preveure impossibilitat, tenir molt clar adreçar-se vers un acolliment familiar.

7.2.3. Equipament

1. Planta baixa a La Vileta d'uns 320 metres quadrats. Es tracta d'una planta baixa amb zona enjardinada.
2. Dos pisos en el centre de Ciutat d'uns 350 metres quadrats.
3. Planta baixa amb pis i terrat a la zona de Reis Catòlics, de Ciutat, d'uns 275 metres quadrats.
4. Casal d'estiu a la Colònia de sant Pere d'Artà. Es tracta d'un terreny amb una superfície de 142 àrees.

7.2.4. Responsabilitat

La Junta. Com ha passat al llarg de més de 300 anys, la darrera responsabilitat de la vida de Les Minyones segueix essent de la Junta.

El personal. La institució de Les Minyones segueix encomanada a les Germanes de la Caritat. El Consell d'aquesta congregació nomena la Directora General i els altres membres de l'equip pedagògic. Les monges atenen els tres grups formant dues comunitats independents pel que fa a la vida personal i religiosa de les components. Això no obstant, a l'hora de la feina formen un sol equip pedagògic dividit en tres grups de treball. El personal viu a la mateixa casa dels infants.

7.2.5. Règim econòmic

Cal distingir-ne dues parts totalment diferents: el patrimoni i les despeses ordinàries. Quant al patrimoni, ara mateix està format pels habitatges referits a l'apartat d'"Equipament". Paradoxalment, aquest patrimoni és intocable, podent-se usar, només, si és per adquirir-ne més o millorar el que es té.

Quant a les despeses ordinàries es cobreixen amb ajudes públiques i privades. Del cantó públic cal dir que la subvenció de la Delegació de Menors és del tot insuficient. En teoria, la quantitat assignada hauria de cobrir el 100% de les necessitats de cada infant i en la pràctica no arriba a cobrir, fet i fet, el seixanta per cent. Si Les Minyones subsisteixen amb aquestes ajudes és perquè les monges lluny de cobrar hi aporten el jornal guanyat fora de la casa.

Ni que sigui de passada cal fer avinent un greuge comparatiu més que greu: mestre les institucions que fa tants anys ens dedicam per complet als infants hem de recórrer a la bona voluntat de la gent i al voluntariat per no passar estretors, les institucions públiques es fan càrrec del cent per cent dels seus centres assistencials. Amb paraules planeres: a un infant atès a un centre públic se li assigna una quantitat en metàl·lic set vegades més alta que la destinada a un atès a un centre concertat.

7.3. Objectius pedagògics

Molt esquemàticament podríem dividir els objectius de la manera següent:

- a) De caràcter personal, oferint atenció permanent, natural i espontània a l'infant que li garanteixi el seu desenvolupament integral i harmònic en totes les condicions, tot facilitant els mitjans adequats perquè aquest desenvolupament integral sigui atès. També s'estableix amb els acollits una relació afectiva i estimuladora per tal de proporcionar-los un ambient serè, tot animant-los a créixer i a compartir amb ells els seus interessos i inquietuds. Operativament, s'obri l'expedient de cada infant, s'elabora el PIP i s'estableixen els calendaris d'avaluació.
- b) De caràcter cultural, tot facilitant i ajudant el menor perquè pugui descobrir les seves possibilitats intel·lectuals, les seves qualitats, tot acceptant les seves limitacions i enriquint la seva personalitat individual de forma coherent. Concretament, formalitzant la documentació acadèmica, escolaritzant el menor, participant de forma activa en les activitats de l'escola com a tutors, atenent el procés escolar de cada menor donant-li allò que calgui, creant a la casa un ambient relaxat que faciliti l'estudi, atenent els interessos específics que promoguin una sòlida formació.
- c) De caràcter social, tot oferint als infants un ambient càlid i familiar que els convisqui a la participació i a la col·laboració, factors que influeixen positivament en el procés de socialització i que faciliten l'adaptació a l'entorn social: desenvolupant actituds cíviques de respecte a les persones; desenvolupant actituds cíviques de comprensió que

canalitzin tant l'afectivitat com l'agressivitat; desenvolupant actituds cíviques de participació activa en la vida quotidiana que els permetin respectar-se a ells i als altres; desenvolupant actituds cíviques de solidaritat i afecte vers els companys i altres persones que de forma directa o indirecta esgrinin vinculades al seu procés de formació.

Operativament, primer s'actua coneixent la situació del menor per tal de facilitar-li una atenció coherent amb unes directrius educatives correctes. A continuació atenent efectivament les activitats bàsiques que el creixement del menor exigeix diàriament. I finalment, respondent a la iniciativa del menor amb respecte, tot dedicant temps a l'atenció dels nins que presenten conductes de desànim i frustració.

7.4. El Pla d'Intervenció Personalitzat (PIP)

En la recepció de l'expedient s'hi adjunten l'informe social, mèdic, escolar i educatiu. Abans s'han mantingut entrevistes amb els recursos socials generals o especialitzats que hi hagin intervingut. Les fases són les següents:

- Preliminar:* Entrevistes amb els recursos socials generals o especialitzats que hagin intervingut en l'elaboració de l'expedient que conté el conjunt d'informes.
- Inicial:* Coneixement del nou entorn, de les persones amb les que el menor conviurà, de les activitats que haurà de dur a terme, etc. Alhora, s'esbossen les hipòtesis de treball a nivell personal, escolar i sociofamiliar.
- Diagnòstic:* Després de l'observació sistematitzada del menor i de la seva família es fa una avaluació global de la situació que presenta el menor i s'eleva al Departament de Menors una proposta de PIP.
- Intervenció:* Es desplega el PIP amb la participació coordinada dels equips. S'elabora, també, el calendari de seguiment i avaluació. Posteriorment, es comuniquen els avanços en el procés al Departament de Menors, tot iniciant-se el camí vers la inserció/reinserció amb els equips interdisciplinars i de forma unificada amb els recursos que hi intervinguin.

8.- PROJECTE DE FUTUR

Ens hem entossudit a forçar, per bé dels infants, una definició, un projecte de futur. Sabem que molts pares -i també alguna institució- voldrien que el temps passés i amb ell llevar-se un problema de sobre.

El temps i la indefensió, però, juguen sempre en contra dels infants.

Cal forçar les circumstàncies perquè els qui donaren vida als infants i que ara no en poden respondre, es decideixin a què una altra família pugui acollir-los i estimar-los.

Cal forçar la llei -feta pels i per als majors com ja s'ha dit- perquè defineixi amb més valentia, precisió i sentit de la justícia les circumstàncies insostenibles.

En els darrers deu anys aquesta lluita ha fruitat, en part. Les Minyones, lluny de ser una illa, un estany de problemes, ha esdevingut un centre dinàmic on el moviment d'entrades i sortides és constant, una dinàmica que pensam seguir, de la mateixa manera que intentarem, com fins ara, seguir el discurs de la realitat de cada moment.